

"ועתה הורד עדיך מעליך"

לאחר שהודיע הקב"ה למשה: 'ושלחתי מלאך לפניך... כי לא אעלה מקרבך', מספרת התורה את תגובת העם:

ספר שמות פרק לג

(ד) וַיִּשְׁמַע הָעָם אֶת הַדְּבָר הַרְעָה הַזֶּה וַיִּתְאַבְּלוּ וְלֹא שָׁתוּ אִישׁ עֲדֵיו עָלָיו: (ה) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה אֲמַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אַתֶּם עִם קִשָּׁה עֲרַף רִגְעַ אֶחָד אֲעֹלָה בְּקִרְבְּךָ וּבְלִיתֶיךָ וְעֵתָה הוֹרֵד עֲדֶיךָ מֵעָלֶיךָ וְאֲדַעָה מָה אֲעֲשֶׂה לָּךְ: (ו) וַיִּתְנַצְּלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֲדָיִם מֵהָר חוֹרֵב:

רש"י על שמות פרק לג פסוק ד

(ז) אִיךָ עֲדָיו – כתרים קנינונו להם בחורב כש'אמרו נעשה ונשמע:

וצ"ל בדברי רש"י אלו:

1. מדוע נזקק לפירוש כה דרושי ולא פי' כחזקוני: כלי כסף וזהב ושמלות שלהם?
2. אם הכוונה ל'כתרים-מלאכיים' מנין יידע זאת התלמיד?
3. מאחר שמעצמם 'לא שתו איש עדי' – למה הוצרך לצוותם 'הורד עדיך'?! [ש. ד"ז מבעה"ת]

דעת זקנים מבעלי התוספות

... וי"ל שלא היה דעתם להניחם [=להסירם מעליהם] אלא לפי שעה וסבורין להחזירן לאחר מכן לכך נאמר הורד עדיך לא כשאתם סבורין אלא הורד לגמרי ולא תשובו להחזיר...

כלי יקר

וי"ל שהיו כאן ב' מיני עדי, האחד הוא, סתם עדי חח ונזם וחלי שהיו מתקשטים בהם. הב' הוא, אותן הכתרים שנתנו להם בחורב על אמרם נעשה ונשמע. ובפעם ראשון כששמעו הדבר הזה שאמר הקב"ה כי לא אעלה בקרבך והרי הם כמגודים לשמים ע"כ ויתאבלו ולא שתו איש עדי, מדקאמר איש עדי ולא אמר בני ישראל כמ"ש אח"כ ויתנצלו בני ישראל עדים ש"מ שמדבר בעדי המיוחד לכל איש ואיש לפי עשרו העשיר ירבה והדל ימעט, ... אבל אותן ב' כתרים שקבלו בחורב לא פרקו כי היה נראה להם כפריקת עול התורה כאילו אמרו אין לנו חלק בתורה ובכתרה, על כן נאמר להם שנית ועתה הורד עדיך מעליך אפילו אותן ב' כתרים.

ולפלא שרש"י לא מתייחס ל'כפילות' זו

ואדרבה מגביר הקושיה בפירושו:

רש"י על שמות פרק לג פסוק ו

(ו) את עדים מהר חורב – את העדי שהיה זידם מהר חורב: [האין זה מובן מאליו?!]

4. ומה יענה לטיעון הכל"י שאי"ז סביר שיוריד מעצמם 'כתריהם' כפורקי עול?
5. בפירושו סותם האפשרות לחלק בין ה'עדיים' להסבר הכפילות!

'עדי-האיש' ולא ה'אשה'?

העתיק בד"ה 'איש עדי' [אף שפי' על תיבת 'עדי' בלבד...] כי הוקשה לו: אם הורידו 'תכשיטיהם' מחמת 'אבלם' כמגודים, מדוע לא הסירו גם הנשים 'עדייהן'?! [הם לא התאבלו?]

אלא ודאי מדובר ב'עדי-רוחני' הכתרים של 'נעשה ונשמע' – שעתה אינם ראויים להם!

הפרו את ה'נעשה' בעשיית העגל, בגלל ש'הקדימו הנשמע' [הטעם ודעת] שחשבו ש'דרוש' ממוצע המחבר

כפי' אוה"ח שמות לב,א.

שחשבו שלא ליה' על איסור האמנעי אלא כל עוד שיהיה משה, ולזה אמרו כי זה משה האיש וגו'....

פירוש הרי לך ראייה כי לריך אמנעי, שלא הו'נחנו ה' בלא אמנעות שליח, אמור מעתה כי יק' לורך באמנעי...

[וכיון שהלכו אחר הטעם ולא הקדימו ה'נעשה'
אינם ראויים לכתריהם ולכן 'לא שתו איש עדין
עליו]

•

ברם, האם רק הגברים זכו ל'כתרים' אלו? גם
איזה מין 'כתרים' הם? רוחניים? [אי"צ לשיתם או
להסירם] גשמיים? [אין מלך אחד משמש בשני
כתרים...] על כרחך מדובר ב'חפץ גשמי'
כלשהו... מהו? ומדוע הוא שייך רק לאיש ולא
לאשה?!

ה'כתרים' הם ה'תפילין'!

[אמנם גם הנשים קבלו 'כתרי נעשה ונשמע'
אבל 'ברוחניות' בלבד, שלא צריך 'להשיתם'
וא"א 'להורידם'... ולהעיר מהקשר בין
'תפילין' ל'מילה' [אות] ואשה כמאן דמהילא,

כך היא גם 'כמאן דמנחת תפילין' משא"כ
ה'איש' זקוק לביטוי גשמי]

המצוה היחידה שמבטאת הקדמת נעשה
לנשמע 'טוטפת': 'שקושרין על המצח מאוזן
לאוזן' - כמו 'כתר'

והן שתי מצוות נפרדות, אותן התחילו להניח
בהר סיני, ונוצרו מהן 'מלאכים' אשר 'קשרו להם
שני כתרים' קשר של יד וקשר של ראש...

השמטות הזוהר ח"ב רסב, א.

ההוא עדי עלאה, תפילין דרישא ודרעא... איעדיאו
מינהון ומאן אתר איתיהב לון? מהר חורב!..

נמצא שמדובר ב'חפץ גשמי' אבל לא 'תכשיט'
זהב' אלא 'עדי התפילין'!

ושמא תאמר והלא על התפילין נצטוו כבר
בליל יצי"מ - למה רק בהר סיני חידשו אותם?

יש לומר, שתהליך הכנת תפילין נמשך
כחמישים יום... והמלאכים 'הניחו להם'..

ה'אבל' אסור בתפילין

מאחר ש'ויתאבלו' לכן 'לא שתו איש עדין' את
התפילין [מצוות ה'איש'] - כדין אבלים...

הצורך בצי"ו 'הורד עדיך'

אחר שהן מעצמם כבר 'לא שתו' וגם צ"ב
שינויי הלשון ברש"י: 'כתרים שניתנו להם
ב'חורב' או 'העדי שהיה בידם מחורב'?

כל בר בי רב מבחין שבפסוק ד' - מדובר על
הערב רב ו'ויתאבלו העם' מבושתם על חטאם
החמור -

אבל בפסוקים [ה-ו] מדובר על 'בני ישראל'
הטהורים, שלא השתתפו בפולחן העגל - הם
המשיכו לענדם בטענה: אנו לא עבדנו לעגל -
למה נוריד את טוטפותינו?

והקב"ה כעס עליהם:

'עם קשה עורף!' אינכם מוכנים להודות
בכשלוונכם ב'אדישותכם' שלא מחיתם בערב
רב?! [חשבתם בלבכם שמא הם 'צודקים'...] -
הורד עדיך מעליך! [אעלה בקרבך - במחשבת
הלב שבקרבך... וכיליתך]

כפילות הלשון לדעת רש"י:

ה'עדי' הוא אותו 'עדי' - אלא שלעיל מדובר
בערב רב, שלא שתו איש עדין, אבל בפעם
השניה מדובר ב'עם ישראל', שה'עדי' שלהם
היה בידם, כי לא הורידוהו, ע"כ נצטוו: 'הורד
עדיך'!

ובדרך הדרוש:

שגם "בני ישראל" הרגישו בשייכותם לחטא
העגל, עכ"פ במחשבה [שלכן לא מיחו ב'ערב
רב'] אבל כיוון שבמעשה לא חטאו, החליטו
להוריד מעליהם רק את 'תפילין של ראש'
הרומז למחשבה, אבל ה'תפילין של יד' הרומז
למעשה לא חשבו להוריד, שהרי במעשה לא
חטאו... ונצטוו: 'העדי שהיה בידם' לא בראשם'

[כל שבידו למחות ולא מיחה נתפס בעוונם]

לקראת יום הכפורים הוחזרו הכתרים!
לפני עלותו של משה לקבל לוחות שניות,
שהובאו ביום כפורים, קבל כתובה
לבקשתו: 'הראני נא את כבודך' - 'וראית את
אחורי' ופירש"י שם:

וראית את אחורי: הראהו קשר של תפילין

[מה עניין תפילין אצל הר סיני?]

אלא כאשר חזרו וקבלו ע"ע מחדש 'נעשה ונשמע'
למעלה מטעם ודעת החזירו להם ה'עד"י' = עד
דלא ידע!

חוקש "יום הכפורים" לחג ה'פורים':

גם בפורים, השתחוו לצלם ולבשו 'מסכה' של
התבוללות, יצאה הגזירה בערב פסח, בחג שלא
מניחים תפילין... ולא עשו ליל סדר...

אבל כאשר 'קיימו [בפועל] וקבלו [במחשבה]
בחינת 'עד דלא ידע', היה שכרם: 'ליהודים היתה
אורה... ויקר' אלו תפילין!

בשפורים ה'מסיבה' מקבלים הכתרים!

